

PROF. DR. METİN AKAR İLE MÜLAKAT

- Kıymetli Hocam eğitim hayatınız nasıl başladı ve gelişti?

- İlkokulu aynı şehirde üç ayrı okulda okudum (28.06.1956). 1960'da Kırıkkale Ortaokulu'ndan ve 1963'te ise Kırıkkale Lisesi'nden mezun oldum. 1969 senesinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdim, 1977 ve 1980 seneleri arasında Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans ve Doktora eğitimi öğretimi gördüm. Polatlı Topçu ve Füze Okulu'nda temel eğitim ve Topçu-Muhabere dersleri alıp yedeksubay olarak Adana'da 6. Kolordu Topçu Grup Komutanlığı Karargâh Bölüğü'nde asteğmen olarak hizmet verdim. Eylül 1970'de terhisten sonra 1978 yılına kadar özel öğretim kurumlarında, devlet liselerinde Edebiyat Öğretmeni olarak çalıştım. 1882 ve 1984 tarihleri arasında Konya Selçuk Üniversitesinde asistan ve yardımcı doçent, 1984 ve 1996 tarihleri arasındaysa Marmara Üniversitesinde yardımcı doçent, doçent ve profesör olarak çalıştım, emekli oldum. Bu iki üniversiteden başka Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde (iki sömestre), Mimar Sinan Üniversitesinde (altı yıl), Fas Rabat'ta bulunan V. Muhammed Üniversitesinde (1988-1992 arasında dört sene), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Lefkoşa'da bulunan Yakın Doğu Üniversitesinde (01.02.1996- 30.09.1996 tarihleri arasında bir sene) ve Gazi Magusa'da Doğu Akdeniz Üniversitesinde (17.10.1996-30.06.2000 tarihleri arasında 4 sene), Türkistan-Kazakistan'da Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesinde (01.09.2000-30.06.2005 tarihleri arasında beş sene), Kazakistan Astana'da bulunan L.N. Gumilov Avrasya Üniversitesinde (15.09.2005-15.07.2006 tarihleri arasında bir sene), Bosna ve Hersek'te bulunan Tuzla Üniversitesinde (01.09.2006-30.06.2007 tarihleri arasında bir sene) dersler verdim, idarecilik yaptım. Türkiye'ye döndüğümde Giresun Üniversitesinde yedi yıl çalıştım ve 2009 senesinde ikinci defa emekli oldum. Bildiğiniz gibi hâlen İstanbul Aydın Üniversitesinde görev yapmaktayım. Belki içinizden, "Metin Hoca çalıştığı yerleri niçin saydı?" diye geçirmişsinizdir. Cevap vereyim: İnsan öğretirken de öğrenir. Farklı kültür ve medeniyetler kendimizi tanımaya da yardım eder. Noksanlarımızı daha iyi görürüz.

- Üniversitede hangi hocalardan ders aldınız?

- Lisans derslerini Prof. Kenan Akyüz, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, Prof. Dr. Saadet Çağatay, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu, Prof. Dr. Meliha Ambarcıoğlu'ndan aldık. Yüksek Lisans ve Doktora derslerimizi Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Talât Tekin, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bican Ercilasun verdi. Doktora tez hocam Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu idi. Özel olarak da Doç. Dr. Abdülbaki Gölpınarlı'dan elyazması eserlerin tarihlendirme yöntemleri dersleri almıştım. Arapça konusunda ise Mehmet Emin Eminoğlu'nun bilgi ve tecrübelerinden yararlanmıştım.

- Eski Türk Edebiyatı sahasına yönelmenize ne sebep oldu?

- Lisans seviyesinde iki yıl ortak ders alır, iki yıl da edebiyat ve dil diye iki gruba ayrılırdık. Ben edebiyat grubunu tercih etmiştim. Lisans bitirme tezimi Prof. Dr. Hasibe Mazioğlu'nun danışmanlığında yazdım. Konusu "Mesihî'nin Gazelleri" idi. Yüksek lisansta dil ve edebiyat ayrımı yoktu. Doktora kredilerimi tamamladıktan sonra Eski Türk edebiyatına daha da ısınmışım. Doktorayı bitirmeden Konya Selçuk Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü asistanı olmuştum. Ancak Prof. Dr. Talât Tekin hocamız bize dil konusunda yeni ufuklar açmış, dile olan ilgimiz daha çok artmıştı. Bölüm başkanımız Prof. Dr. Hasan Eren Bey'in danışmanlığında doktora tezi yazmak istedim. Hocam, "Rusça bilmeyen öğrenciye doktora tez danışmanlığı yapmam" diyerek bana olumsuz cevap verdi. Kendisine, "Eğer izin verirseniz Ankara ve İzmir'de, Ordu Lisan Okulu'nda Rusça öğrenme imkânım var." dediğimde, "Ben Konya'ya ancak on beş günde bir gelebiliyorum. Yokluğumda, Bölüm'de sorumlu birinin bulunması gerekir." diyerek talebimi reddetti. Bu defa tekrar Eski Türk Edebiyatına yöneldim. Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu'yla çalışmaya başladım.

- Akademisyenliğe nerede, ne zaman başladınız? Hangi üniversitelerde ne gibi görevler yaptınız?

- 1978 yılında Konya Selçuk Üniversitesinde asistan oldum. Beş buçuk yıl bu kadroda çalıştım. Altıncı yıl sonunda üniversitem beni "Bilgi ve görgü artırmak" amacıyla yurt dışına, Fransa'ya yolladı. Paris'te en üst kurdan Fransızca dersleri alırken bir yandan da Prof. Dr. Louis Basin'le "Tercüme" derslerine katılıyor, ders veriyor ve ona yardımcı oluyordum. İşte bu yıl Türkiye'de YÖK, Yardımcı Doçentlik kadrosu ihdas etti. Akranlarım bu unvanı alıp öğretim üyesi oldular. Paris dönüşü ben de sınava alındım ve yardımcı doçent oldum. 1983'te Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı yardımcı doçentliğine atandım. Bu görevde iken gönüllü olarak 2 yıl birer dönem (Bahar dönemlerinde) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde, lisans ve yüksek lisans seviyesinde Eski Türk Edebiyatı, Metin Şerhi dersleri verdim. 1988-1992 yıllarında, Rektörlüğümüzün izni ve Bakanlıklar arası Ortak Kurul kararı ile Fas'ın Rabat şehrinde bulunan V. Muhammed Üniversitesinde Türkçe ve Türk Kültürü dersleri vermek üzere görevlendirildim. Burada çalışırken Fas Kralı Majesteleri II. Hasan'ın özel tercümanlığını da yaptım; 02.10.1989'da Eski Türk Edebiyatı doçenti, 10.02.1995'te Eski Türk Edebiyatı profesörü oldum. 1992-1996 yılları arasında altı yıl ek görev olarak Mimar Sinan Üniversitesinde yine Eski Türk Edebiyatı dersleri verdim. Bu görevim merhum Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na söz verdiğim için emekli oluncaya kadar devam etti. Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesinde bir dönem için ders vermek üzere görevlendirildim (1996). Aynı yılın sonlarına doğru kendi isteğimle emekli olup Doğu Akdeniz Üniversitesinde Eski Türk Edebiyatı profesörlüğüne atandım. Buradaki görevim dört yıl sürdü; Bölüm Başkanlığı ve Türk Dünyası Araştırmaları Merkezi Başkanlığı görevlerini yürüttüm. 2000-2005 yılları arasında Kazakistan Cumhuriyeti'nde, Ahmet

Yesevi Uluslar arası Kazak-Türk Üniversitesi, Filoloji Fakültesi'nde, Türkoloji Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretim üyeliği/Türkoloji Bölümü'nde başkanlık ve öğretim üyeliği yaptım. 2005-2006 yılları arasında, TİKA'nın görevlendirmesi ile Astana'da L.N. Gumilov Avrasya Üniversitesinde, 2006-2007 yılları arasında da Bosna ve Hersek Cumhuriyeti'nde, Tuzla Üniversitesinde Türkçe dersleri verdim, Bölüm Başkanlığı ile Üniversitenin Almatı'da bulunan Türk Dünyası Ekonomik İlişkilerini Araştırma Enstitüsü'nde bir yıl Müdür Vekilliği yaptım. 2007-2009 yılları arasında tekrar Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi'ne atandım ve burada Bölüm Başkanlığı, Rektörlük Eğitim Danışmanlığı ve Filoloji Fakültesi Dekan Vekilliği görevlerini yürüttüm, dersler verdim, ortak projelerde görev aldım. 2009'da, Türkiye'ye dönüşümde Giresun Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne atandım. Burada, Bölüm Başkanlığının yanı sıra, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nde fiilen bulundum. 2014 yılında ikinci defa emekliye ayrıldım. İstanbul Aydın Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Profesörlüğüne tayin edildim. Bu görevim hâlen devam etmektedir.

- Hayatınızın dönüm noktası diyebileceğiniz olaylar oldu mu?

- Paris'te bir yıl kalmam, Kazakistan'da on yıldan fazla bir süre çalışmam hayatımda dönüm noktaları olarak sayılabilir. İlkinde Batı'nın bilime, kültür ve sanata nasıl değer verdiğini görerek yaşayarak öğrendim. Kazakistan'da, Türkiye'den görünmeyen ve Türk dünyası ile ilgili olan çok önemli bilgilere ulaştım. Fas'ta, hattat Naima Yesar Safiyeddin'in şahsi sergisini iki defa ziyaretim beni kûfi hat sanatına yöneltti.

- Abdülbaki Gölpinarlı ile bir geçmişiniz olduğunu biliyoruz? Hatıralarınızdan biraz bahseder misiniz?

- Doktora danışmanım olmasını istirham için hocam Âmil Çelebioğlu'nun fakülteodaki odasına randevu alarak gitmiştim. Beni kabul etti ve şartlarını saymaya başladı. Bunların sonuncusu "İstinsah tarihi belli olmayan bir elyazması eserin tarihlendirilmesi yöntemini öğrenmek" idi. Câhil cesur olur derler, gerçekmiş. Derhal kabul ettim. Hocama veda edip koridora çıkınca, "Ben bu bilgileri kimden öğreneceğin?" diye düşünmeye başladım. Geri dönüp, bu tarihlendirme işini kimden öğrenebileceğimi sordum. Hocam bütün ciddiyeti ile, "Bana güvenme. Ben de bilmiyorum. Sen öğrendikten sonra ben de senden öğreneceğim" demişti. Aylarca araştırdım, soruşturdum. Çalmadığım kapı kalmadı. Bulamadım. Bir gün Konya Mevlânâ Müzesi Müdür Yardımcısı olan arkadaşım Erdoğan Erol'un yanına gittim. Yine üzgün ve düşünceli idim. Arkadaşım, "Ne düşünüyorsun? Bu hâlin ne?" diye sordu. Problemi anlattım. Güldü. "İyi olacak hastanın, doktor ayağına gelirmiş." diye söze başladı. Devamla "Yarın bu işin pîri olan Abdülbaki Gölpinarlı Hoca, müzeli yazma eserler kataloğunu hazırlamak üzere buraya gelecek. Seni tanıtır, yardım talebinde bulunuruz. Bu işi başka bilen de zaten yok" dedi. O gece sabahı zor ettim.

Fakülteye uğrayıp izin aldıktan sonra Müze'ye gittim. Bahçede, Müze personeli arasında bembeyaz saçlı ve sakallı biri oturuyor, konuşuyor ve herkes onun ağzına bakıyordu. Selam verdim, yanlarına oturdum. Müdür yardımcısı beni Gölpınarlı Hoca'ya takdim etti. Tez konumu, kendisinden ne istediğimi sordu. Anlattım. Müspet veya menfi bir cevap vermedi. Konya'da bulunduğu sırada, derslerimin ve Ankara'dan gelen misafir öğretim üyelerinin bir işi olmadığı her zamanımı onun yanında geçirmeye çalıştım. Zamanla aramızda yakınlık oluştu. Çayını getiriyor, kül tablasını döküyor, şadırvana abdest almaya götürüyor, öğle yemeğini nerede yiyecekse ona refakat ediyor ve özellikle akşam yemeğinden sonraki sohbetine katılarak çok önemli şeyler öğreniyordum. Bu hâl beş ay kadar sürdü. Bir gün, ikindi namazı için Mevlânâ Müzesi bahçesinde Yavuz Sultan Selim'in yaptırdığı şadırvanda abdest alıyorduk. Bana, "Yahu bunca zamandır sana zulmettim, çay istedim, yemeğe seninle gittim, gece yarılara kadar beni dinlemeye dayandın. Gıkın çıkmadı. Ne sabırlı insanmışsın. Benden ne istiyorsun?" dedi. "İstinsah tarihi bilinmeyen, belli olmayan elyazması eserler nasıl tarihlendirilir? Bunun yöntemleri nelerdir? Bunları öğrenmek istiyorum." dedim. "Bu işi sadece tezhipleri bakımından Süheyl Ünver bilirdi. O da şimdi çok hasta. Yataktan çıkamıyor. Benden başka bilen kalmadı. Madem istiyorsun, sana öğreteceğim." dedi. Sözünde durdu, yavaş yavaş, sindire sindire, örneklerden hareketle öğretti. Sınavda da başarılı oldum, ustamın elini öpüp teşekkür ettim.

Hoca, ilgi çekici bir tipti. Onunla ilgili anılarımı yazsam bir kitap olur. Bir bölümünü Erdoğan Erof'a yazılı olarak gönderdim Abdülbaki Gölpınarlı ile ilgili kitabında beni kaynak göstererek yayımladı. Birini anlatayım:

Hoca, kızdığı, tanımadığı hattâ tanımak istemediği, saygısız insanlara doğrudan hitap etmez, sözü, muhatabının yanında bana "Ona söyle" diye başlayarak bana söyler, muhatabı duyduğu hâlde ben aracı olur muhatabına aktarırdım.

Bir Cumartesi sabahı Müze'de, camekânlı odada çalışıyorduk. İyi giyimli, orta yaşlı iki kişi geldi. Kapının önünde birbirleriyle bir şeyler konuşuyorlardı. Hoca onlara dikkatlice baktı. Bana, "Sor bakalım, kimmiş bunlar, niçin gelmişler?" dedi. Kapı önüne çıktım. Selâm verdim. Hoş geldiniz, dedim. Bir ihtiyaçları olup olmadığını sordum. Gelenin biri Alman bilim adamı, diğeri onun tercümanı imiş. Bilim adamı Abdülbaki Gölpınarlı ile tanışmak, konuşmak istiyormuş. Ben içeri girdim, arkamdan tercüman da izin almadan odaya girdi. Hocanın karşısına oturdu. Üçümüzün arasındaki mesafe bir, bir buçuk metreden fazla değildi. Sesin, konuşmaların ikinci üçüncü kişilerce duyulmamasının imkânı yoktu. Gölpınarlı Hoca'ya dışarıdaki şahsı anlattım. Buna rağmen Hoca bana "Sor bakalım o adama, yanındaki kimmiş, neciymiş?" diye yüksek sesle sordu. Ben de tercümana sordum:

- Beyefendi, sizinle gelen zat kimdir? Ne iş yapar?
- Alman vatandaşıdır. Şarkiyat profesörüdür. Üniversitede çalışıyor.

Dönüp Gölpınarlı'ya yüksek sesle anlattım:

- Efendim, dışarıdaki adam Şarkiyat Profesörü imiş. Bir üniversitede çalışıyormuş.

Hoca bana dönüp:

- Sor bakalım. O şarkiyatçı Arapça biliyor muymuş?

Tercümana sordum:

- Dışardaki Profesör Arapça bilir mi?

Tercüman bana "Hayır bilmiyor." diye cevap verdi. Hoca'ya dönüp:

- Efendim, o dışarıdaki Profesör Arapça bilmiyormuş.

Hoca yine bana hitap ederek:

-Sor bakalım ona; o Şarkiyatçı Profesör Farsça biliyor muymuş?

Tercümana sordum:

- Beyefendi, dışarıda duran Şarkiyatçı Profesör Farsça bilir mi?

- Hayır bilmez.

Dönüp Hoca'ya,

- Efendim, o dışarıdaki Profesör Farsça bilmiyormuş.

Hoca yine bana hitap ederek:

- Sor bakalım ona; o Şarkiyatçı Profesör Türkçe biliyor muymuş?

Tercümana sordum:

- Beyefendi, dışarıda duran Şarkiyatçı Profesör Türkçe bilir mi?

Tercüman bana "Hayır bilmiyor." diye cevap verdi. Yine Hoca'ya dönüp:

- Efendim, o dışarıdaki Profesör Türkçe bilmiyormuş, dedim.

Gölpınarlı'nın rengi önce bembeyaz oldu, sonra kızarmaya başladı. Şimdi kıyamet kopacak demeye kalmadı Hoca gürlledi:

-O adama söyle, Arapça, Farsça, Türkçe bilmeyen ahmakla ne konuşacağım. Defolup gitsin.

Tercümana dönüp mesajı tekrarladım:

-Beyefendi, Hoca, Arapça, Farsça ve Türkçe bilmeyen bir şarkiyatçı ile konuşmak istemiyor.

- Yurtdışında da birçok yerde akademik faaliyetlerinize devam ettiniz. Buralarla ilgili izlenimleriniz nedir?

- Biraz önce söylediğim gibi, ilk yurt dışı görevim Paris'te Sorbonne Üniversitesinde idi. Burada iken Bibliothèque Nationale de France'da kütüphaneciliğin nasıl yapıldığını, nasıl olması gerektiğini öğrendim.

Çeşitli makale ve kitaplarda Yahya Kemal Beyatlı'nın "Sorbonne Üniversitesinde okuyup mezun olduğunu" yazarlar. Bunun bir yanlış bilgi (!) olduğunu öğrendim. Yahya Kemal, Sorbonne'da okumamış, lisans diploması da almamıştır. Üniversitenin halk için, halk eğitimi için açılan, herkese açık olan Yüksek Etütler Mektebi'ndeki bazı derslere dinleyici olarak katılmıştır. Hepsi bundan ibarettir. Bunu öğrendim.

Fas'ta geleneksel sanatlara verilen değer ve himayenin nasıl olduğunu gördüm. Özellikle bizim orta öğretim ders kitaplarına "Fas, Tunus ve Cezayir, Osmanlı'ya bağlı topraklar, eyaletler idi" hükmünün yanlışlığının şuuruna ve belgelerine ulaştım. Fas, tarihte hiçbir zaman Türkiye veya Osmanlı toprağı olmamıştır; burada hep bağımsız Arap devletleri hüküm sürmüştür.

Kazakistan ve diğer Orta Asya devletlerinde öğrencilerin bilgi ile değil her ders için ödedikleri rüşvet işinin Ruslardan kalan çirkin ve çağ dışı bir gelenek olduğunu sanıyordum. Meğer değilmiş; o ülkelerdeki medrese sisteminin bir kalıntısı olduğunu öğrendim. Kazakistanlı öğrencilerin öğretim elemanlarına saygısı ve itaati olağanüstü idi. Bu da beni şaşırtmıştı.

Bosna'daki öğrencilerimin çoğu da çok terbiyeli idi. Ayrıca her fırsatta Türk milletine karşı çok saygılı olduklarını gösteriyorlardı. Bosna'da eğitim daha nitelikli idi.

Son olarak eğitim kurumlarının başarısı ve kalitesinin ülke ekonomisi ile doğru orantılı olduğunu gördüğümü, yaşadığımı ifade etmek isterim.

- Önümüzdeki günlerde yapmak ve tamamlamak istediğiniz projelerinizden bahsedermisiniz?

- Şu günlerde *Hoca Ahmed Yesevî Külliyesinin Ma'kılî Güzelleri* adlı kitabımın ikinci baskısını hazırlıyorum. İlk baskı Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi ile yapılmıştı. Külliyenin kuzey cephesinin restorasyon çizimleri mevcut değildi. İkinci baskı için bu noksanı giderdim; çizimleri yaptım, restorasyonun nasıl yapılmasının gerektiğini de yazı ile anlattım. Kitap ayrıca İngilizceye de çevrildi. Muhtemelen Astana/Nur Sultan'da Rusçası da eklenecek. Bunu Kazakistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının 30. yılına armağan olarak yayıma yetiştirmeye çalışıyorum. Şimdiye kadar çoktan bitecekti. Araya giren korona günleri, evde kalma mecburiyeti ve bir de bir buçuk yıldır ev arama ve taşınma gibi meşgaleler çalışmamı aksattı.

Tezgâhta bir de elyazması eserlerle ilgili kelimeler ve terimler temalı sözlük çalışmam var. O da fotoğraflarla örnekleme safhasına ulaştı. Bunu da başaracak zamanım olursa inşallah neşredilecek.

Tamamlanmayı bekleyen daha altı kitabım var. İnşallah ömrümüz yeter.

- **Bir Eski Edebiyatçı sizce nasıl olmalı? Genç akademisyenlere ne gibi nasihatleriniz olur?**

- Bir eski edebiyatçı her şeyden önce Türkçenin gramerini çok iyi derecede bilmelidir. Tenkitli metnin nasıl hazırlanacağını bilmek yetmiyor; bu bilginin hayata geçirilmesi ve uygulanması bilinmesinden daha çok önem taşıyor. Metin şerhi mutlaka bilimsel yöntemlerle yapılmalı. Bu yöntem de bize has edebiyat için gerekli yöntem olmalıdır. Bizim bir edebiyat tarihimiz yok. Bu gidişle olması da mümkün değil. Edebiyat tarihçisinin hazırlanacak malzemenin nasıl ve hangi nitelikte olması gerektiğini bilmesi gerekir. Eski Edebiyatçı, tıpkı *enjambement* ve *kafiye* tanımlarında olduğu gibi, kimilerinin yanlışlarını ve yanlışlıklarını da düzeltmekle mükelleftir. Türkolojinin bir bütün olduğunun şuuruna sahip olarak diğer Türk yazı dillerinin/lehçelerinin edebiyatlarına ilgi duymalı, hiç değilse ana hatları ile öğrenmelidir. Metin tamiri işini ciddiye alması gerekir. Gelenekçi metin tamircilerinin, günümüzde bilime ciddi katkıda bulunmadığının şuurunda olup kendisi metot icat edecek seviyeye gelmelidir.

Genç akademisyenlere önce sabırlı olmalarını, Türk milletinin (kastettiğimiz sadece Türkiye Türkleri değildir), dünya Türkoloji merkezlerinin iyi yetişmiş Türkologlara çok ihtiyacı olduğunun şuuru içinde çalışmalarını, çalışmalarında taklit ve tekrardan kaçınmalarını, bilim namusuna sahip olmalarını, yaptıkları ve yapacakları işin millî bir görev ve ibadet olduğunu hiç unutmamalarını tavsiye ederim.

Eski Türk Edebiyatı dalında çalışmak isteyen gençler mutlaka, şartlarını zorlayarak, zaman ayırarak Arapça ve Farsça dersleri almalıdırlar. Çünkü üniversitelerimizin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde artık Arapça ve Farsça dersleri verilmiyor. Bir de bilginin öğrenci ve kendimiz için görsel hâle getirilmesinin önemini kavraması iyi olur.

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ

Hanife KONCU

Müjgân ÇAKIR